

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

จากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารของประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้ศึกษามาแล้ว ทำให้เห็นความแตกต่างทั้งการจัดหมวดหมู่ความผิดและขอบเขตของการปลอมเอกสาร ซึ่งในบทนี้ ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปลอมเอกสารโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ปัญหาการจัดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบัน ปัญหาในเรื่องขอบเขตของการปลอมเอกสารที่ควรจะได้มีการบัญญัติไว้เป็นความผิด แต่ประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึง นอกจากนี้ก็มีปัญหาอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับบทบัญญัติของกฎหมายปลอมเอกสารรวมทั้งปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการสอบสวนดำเนินคดีความผิดปลอมเอกสาร

4.1 ปัญหาการจัดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

ก่อนอื่นผู้เขียนใคร่ขอทำความเข้าใจว่า ปัญหาการจัดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารในที่นี้ได้ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบทางอาญาเหมือนปัญหาอื่นแต่อย่างใด เนื่องจากไม่ว่าจะจัดบทมาตรานั้นอยู่ในหมวด หรือลักษณะใดก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญาก็ยังคงมีบทบัญญัติที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดสำหรับการกระทำเช่นนั้นได้อยู่ การจัดหมวดหมู่จึงเป็นเรื่องของการพิจารณาว่าหมวดหมู่ที่จัดอยู่เดิมนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่อย่างไร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การแก้ไขปรับปรุงในอนาคตได้ซึ่งปัญหาการจัดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารมีดังนี้ คือ

4.1.1 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงในส่วนของเอกสารมีบัญญัติอยู่ในหมวด 3 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ซึ่งปัญหามีว่า ประมวลกฎหมายอาญาลับนี้ยังมีความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารอื่นที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในหมวดดังกล่าวหรือไม่ อย่างไรและมาตรานหมวดความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารเหมาะสมที่จะบัญญัติไว้ในหมวด

นี้หรือไม่ว่า จากการศึกษากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 จะพบว่า การจัดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 บัญญัติให้การทาลายเอกสารเป็นความผิดในหมวดปลอมเอกสารเช่นเดียวกับความผิดฐานเจ้าพนักงานปลอมเอกสาร และเจ้าพนักงานทำเอกสารเท็จ แต่ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน มีได้บัญญัติความผิดเหล่านี้ไว้ในหมวดความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารทำให้เกิดปัญหาว่า ความผิดเหล่านี้เป็นการปลอมเอกสารหรือไม่ ซึ่งงานเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการทาลายเอกสารไม่เข้าเป็นการปลอมเอกสาร เพราะไม่เป็นการคัดลอกข้อความ แต่เป็นการกระทำต่อเนื้อวัสดุ (material) ของเอกสารนั้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายปลอมเอกสารของต่างประเทศพบว่า มีบางประเทศที่นำการทาลายเอกสารมาบัญญัติรวมไว้กับการปลอมเอกสาร เช่น ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ.1871 มาตรา 274¹ ซึ่งเป็นบทมาตรานหมวดปลอมเอกสาร (Forgery of Document) ได้บัญญัติให้การทาลาย ทำให้เสียหาย หรือคัดลอกเอกสารซึ่งผู้กระทำความผิดมิได้เป็นเจ้าของหรือมิได้เป็นเจ้าของทั้งหมดโดยเจตนาให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นความผิด แต่มาตราดังกล่าวนี้อาจมีแต่การกระทำที่เป็นการทาลาย ทำให้เสียหายเท่านั้น แต่มีการคัดลอกข้อความเอกสารรวมอยู่ด้วยซึ่งในส่วนของ การคัดลอกนี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปลอมเอกสารได้เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอิตาลี มาตรา 490² ก็มีลักษณะการบัญญัติทำนองเดียวกัน หรือประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสเปน มาตรา 268³

¹ The American Series of Foreign Penal Codes Series 4: The German Penal Code of 1871, trans. Gerhard O. W. Mueller and Thomas Buergenthal (New Jersey: Fred B. Rothman, 1961), p. 139.

² The American Series of Foreign Penal Codes Series 23: The Italian Penal Code, trans. Edward M. Wise (New Jersey: Fred B. Rothman, 1978), pp. 166-167.

³ The American Series of Foreign Penal Codes Series 19: The Penal Code of the Polish People's Republic, trans. William S. Kenney and Sadowski (New Jersey: Fred B. Rothman, 1973), p. 108.

เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำลาย ทำให้เสียหาย ซ่อนเร้น หรือเคลื่อนย้ายเอกสารซึ่งแม้มาตรานี้จะไม่ใช่การปลอมเอกสาร แต่ก็เป็นความผิดเกี่ยวกับเอกสารเช่นเดียวกับการปลอมเอกสารจึงสามารถรวมอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับเอกสารด้วยกันได้ ดังนั้น การที่ประมวลกฎหมายอาญาลบปัจจุบันมิได้นำมาบัญญัติรวมเอาไว้จึงเหมาะสมแล้ว แต่ความผิดฐานเจ้าพนักงานปลอมเอกสารและเจ้าพนักงานทำเอกสารเท็จ แม้กฎหมายอาญาลบปัจจุบันมิได้นำมาบัญญัติไว้ทั้งหมด 3 ก็นับว่า เป็นความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารเช่นเดียวกัน โดยความผิดเจ้าพนักงานปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 161 เป็นการปลอมทางรูป (faux material) แต่ความผิดฐานเจ้าพนักงานทำเอกสารเท็จตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 162 เป็นการปลอมทางจิตใจ (faux intellectuel) ซึ่งความผิดทั้งสองนี้ นอกจากจะเป็นความผิดที่กระทบต่อความมั่นคง เชื้อถิ่นทางพยานหลักฐานของเอกสารแล้ว ยังเป็นความผิดที่กระทบความบริสุทธิ์แห่ง อานาจรรัฐหรือแห่งตำแหน่งอันเป็นคุณธรรมที่กฎหมายจะคุ้มครองอีกด้วย ประมวลกฎหมายอาญาลบปัจจุบันจึงได้มีการนำบัญญัติรวมไว้ในหมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ นอกจากบทมาตราข้างต้นที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมเอกสารที่ไม่อยู่ในหมวดปลอมเอกสารแล้วยังมีความผิดตามมาตรา 125 อีกมาตราหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในหมวดดังกล่าวเช่นกัน แต่มีการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดบางกรรมที่เป็นการปลอมเอกสารรวมอยู่ด้วย แต่เนื่องจากเป็นการปลอมเอกสารอันเกี่ยวกับส่วนได้เสียของรัฐบาลการระหว่างประเทศจึงมีการนำบัญญัติไว้ในหมวดความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร สำหรับมาตราอื่นในหมวดความผิดเกี่ยวกับเอกสารของประมวลกฎหมายอาญาลบปัจจุบัน เช่น มาตรา 267 การแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสาร และมาตรา 269 การทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จของผู้มีวิชาชีพนั้นเป็นการปลอมทางจิตใจซึ่งเป็นการปลอมเอกสารประเภทหนึ่งจึงเหมาะสมแล้วที่บัญญัติอยู่ในหมวดดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศก็บัญญัติรับรองแนวความคิดเรื่องประเภทของการปลอมเอกสาร โดยมีบทบัญญัติการปลอมทางจิตจรวมอยู่ในหมวดปลอมเอกสาร เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน ค.ศ. 1962 มาตรา 307(2) และมาตรา 309 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 245 และ 248 หรือประมวลกฎหมายอาญาของประเทศโคลัมเบีย มาตรา 236 และ 237 เป็นต้น ส่วนประมวลกฎหมายอาญามาตรา 268 และ 269 เป็นความผิดฐานใช้ หรืออ้างเอกสารปลอมมาใช้การกระทำที่เป็นการปลอมเอกสารโดยการ

ปลอมและใช้หรืออ้างเอกสารปลอมตามกฎหมายไทยแยกเป็นความผิดต่างหากจากกัน ซึ่งตามกฎหมายคอมมอนลอว์แต่เดิมนั้นก็มีการแยกความผิดฐานใช้เอกสารปลอม (uttering) เป็นความผิดต่างหากจากความผิดปลอมเอกสาร (forgery) ⁴ แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำการกระทำที่เป็นการใช้เอกสารปลอมมาบัญญัติรวมไว้ในความผิดปลอมเอกสารกฎหมายโดยเป็นลักษณะวิธีหนึ่งของการปลอมเอกสาร ⁵ เช่น The Model Penal Code ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการใช้เอกสารปลอมเป็นความผิดที่เกี่ยวกับการปลอมเอกสาร ประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันจึงได้นำมาบัญญัติรวมอยู่รวมหมดเดียวกันกับการปลอมเอกสารเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเหล่านี้ เช่น ฝรั่งเศส นอร์เวย์ ญี่ปุ่น ตุรกี โคลัมเบีย สวีเดน โรมานีเย อิตาลี เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเหมาะสมแล้วที่จัดเช่นนี้

4.1.2 ประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงไว้ในลักษณะ 7 โดยแบ่งออกเป็นหมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา หมวด 2 ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์และตั๋ว และ หมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร จึงมีปัญหาว่า เงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว ซึ่งไม่ได้บัญญัติอยู่รวมหมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสารเป็นเอกสารหรือไม่ และการปลอมสิ่งเหล่านี้เป็นการปลอมเอกสารหรือไม่ สำหรับปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้การปลอมแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว จะต้องมิชอบแท้และทำให้อุณหภูมิเหมือนของแท้ ส่วนการปลอมเอกสารไม่จำเป็นต้องมีของแท้ เพราะเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ ต้องมีกฎหมายกำหนดขึ้นจึงต้องทำให้อุณหภูมิเหมือนสิ่งที่ได้กำหนดขึ้นนั้น ตั๋วก็ทำนองเดียวกัน แม้ผู้ออกตั๋วจะออกในรูปแบบใดก็ได้ แต่ก็ต้องกำหนดลักษณะตั๋วของตนให้ออกจากรายจึงจะเป็นตั๋ว การปลอมจึงต้องทำให้อุณหภูมิเหมือนตั๋ว

⁴ Neil C. Chamelin and Kenneth R. Evans, Cross & Jones: Criminal Law for Policemen (New Jersey: Prentice-Hall, 1971), p. 145.

⁵ George E. Dix, Gilbert Law Summaries, 11th ed. (New York: Harcourt Brace Jovanovich Legal and Professional Publications, 1979), p. 143.

นั้น แต่เอกสารจะมีขึ้นในรูปแบบใด ๆ ก็ได้ ด้วยเหตุนี้การปลอมเอกสารจึงไม่จำเป็นต้องมีเอกสารที่แท้จริงอยู่ก่อนและไม่จำเป็นต้องทำให้เหมือนของจริงก็เป็นการปลอมเอกสารได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความแตกต่างกันในเรื่องลักษณะของการปลอมแต่ก็มิได้หมายความว่า การปลอมเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ หรือ ตั๋ว จะแตกต่างกับการปลอมเอกสารโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เนื่องจากการปลอมเอกสารกระทำได้หลายลักษณะด้วยกันและลักษณะของการปลอมเอกสารประการหนึ่งคือ การทำเอกสารปลอมมาให้เหมือนกับเอกสารที่แท้จริงที่มีอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ลักษณะของการปลอมเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ หรือ ตั๋ว เป็นเพียงลักษณะหนึ่งของการปลอมเอกสาร นอกจากลักษณะของการปลอมดังกล่าวแล้ว ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า เงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์หรือ ตั๋ว เป็นเอกสารตามบทนิยามในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(7) หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่า เงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ หรือ ตั๋ว ต่างก็เป็นกระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วย ตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือ แผนแบบอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น จึงกล่าวได้ว่าเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ หรือ ตั๋ว ต่างก็เป็นเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าเอกสารเหล่านี้มิใช่เอกสารธรรมดาทั่วไป แต่เป็นเอกสารที่มีฐานะพิเศษซึ่งกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองโดยอาจมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการปลอมสูงกว่าเอกสารธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 264 ซึ่งโทษที่สูงขึ้นนี้ก็เป็นการเพิ่มโทษโดยอาศัยฐานะของวัตถุที่ถูกกระทำ และจากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ Model Penal Code ๖ คำว่า "writing" เป็นวัตถุแห่งการปลอมและให้ความหมายของคำดังกล่าวนี้ว่า รวมถึงสิ่งพิมพ์สิ่งอื่นใดสำหรับบันทึกข้อมูลข่าวสาร เงินตรา เหรียญกษาปณ์ แสตมป์ ตราประทับ บัตรเครดิต แถบ เครื่องหมายการค้าและสิ่งที่แสดงถึงคุณค่า สิทธิ ประโยชน์หรือคุณลักษณะ เฉพาะตัว ⁶ หรือ The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ซึ่งใช้คำว่า "instrument" เป็นวัตถุแห่งการปลอมและให้ความหมายไว้ตามมาตรา 8(1)

⁶ John C. Klotter, Criminal Law (California: Anderson Publishing Company, 1983), p. 180.

โดยหมายถึง แสตมป์ใด ๆ ที่ออกหรือขายโดยที่ว่าการประพันธ์และอากรแสตมป์ภายในประเทศด้วย⁷ ซึ่งยอมแสดงให้เห็นว่าเงินตรา แสตมป์ หรือตั๋ว ก็เป็นเอกสารตามกฎหมายเกี่ยวกับปลอมเอกสารของต่างประเทศเช่นเดียวกัน ดังเช่น Model Penal Code ได้บัญญัติความผิดปลอมเอกสารและปลอมเงินตราไว้ในมาตรา 224.1 หรือ The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ก็มีการนำความผิดปลอมเอกสารและปลอมเงินตรามาบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน

4.2 ปัญหาขอบเขตของการปลอมเอกสาร

ปัญหาขอบเขตของการปลอมเอกสารที่ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นการศึกษาถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันว่า มีความครอบคลุมการกระทำที่ควรจะบัญญัติเป็นความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารแล้วหรือไม่เพียงใด ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของการปลอมเอกสารมีดังนี้

4.2.1 การปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาลับปัจจุบันมีทั้งการปลอมทางรูปและการปลอมทางจิตใจซึ่งการปลอมทางจิตใจเป็นการกล่าวเท็จงานเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ใด ๆ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นการปลอมทางจิตใจ ใต้แก่มาตรา 162 เจ้าพนักงานรับรองหรือกรอกข้อความอันเป็นเท็จ มาตรา 267 แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จและมาตรา 269 ทนายรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ ปัญหาจึงมีว่า บทบัญญัติการปลอมทางจิตใจของไทยครอบคลุมการกระทำที่ควรบัญญัติเป็นความผิดแล้วหรือไม่ จากการศึกษาบทมาตราที่เป็นการปลอมทางจิตใจแล้วจะพบว่าการปลอมเอกสารที่เป็นการปลอมทางจิตใจก็คือ การทำเอกสารที่มีข้อความเท็จนั่นเอง ซึ่งมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับบทมาตราเหล่านี้ประการหนึ่ง คือ เอกสารเท็จจะต้องกระทำขึ้นโดยเจ้าพนักงาน หรือ หากไม่ใช่เจ้าพนักงานก็ต้องเป็นผู้ที่มีวิชาชีพทางแพทยกฎหมาย บัญชีหรือวิชาชีพอื่นใดเท่านั้น เอกชนหรือบุคคลธรรมดาทั่วไปทำเอกสารเท็จ

⁷ J. C. Smith and Brain Hogan, Criminal Law, 6th ed. (London: Butterworths, 1988), p. 646.

ไม่เป็นความผิดในส่วนของความผิดปลอมเอกสาร แต่อาจเป็นความผิดฐานอื่น เช่น ฉ้อโกงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ แจ้งความเท็จ พ้องเท็จ เบิกความเท็จ นาลิปหรือแสดงพยานหลักฐานเท็จงานพิจารณาคดี เป็นต้น ตัวอย่างในกรณีนี้ ได้แก่ การทำเอกสารลงวันที่ไม่ตรงความจริง ศาลฎีกาของไทยมีแนววินิจฉัยว่า เอกสารเหล่านี้เป็นเอกสารเท็จ ไม่ได้ปลอมอะไร ของใคร โดยมันยังคงเป็นเอกสารแท้จริงของผู้ทำเอกสารอยู่ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 219, 220/2483 น. ยักยอกเงินอุดหนุนเทศบาล แล้วทำใบรับเงินและของลงวันย้อนต้นขึ้นใบเพื่อบกปิดความผิดฐานยักยอกทำให้นายกเทศมนตรี เช่น นายกเทศมนตรีลงลายมือชื่อ และลงวันกำกับไว้ว่าได้ลายมือชื่อตรงกับวันที่เขียนนามารับไม่ เป็นปลอมเอกสาร

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายปลอมเอกสารของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในระบอบกฎหมายคอมมอนลอว์จะพบว่า มีความแตกต่างกับกฎหมายปลอมเอกสารของประเทศไทย โดยมีการบัญญัติให้การทำเอกสารเท็จโดยเอกชน หรือบุคคลธรรมดาเป็นความผิดปลอมเอกสารด้วยการปลอมเอกสารตามกฎหมายคอมมอนลอว์แต่เดิมจะเป็นการปลอมในตัวผู้กระทำ (authorship) ต่อมาขอบเขตของการกระทำ ความผิดปลอมเอกสารได้รับการขยายออกไปด้วยคำวินิจฉัยของศาลในคดี Ritson⁸ ซึ่งเป็นเรื่องการลงวันที่เท็จงานเอกสารโดยวันที่นั้นเป็นสาระสำคัญของเอกสาร ข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าวมีดังนี้คือ นายลิสสันเป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งซึ่งได้นำไปเป็นประกันเงินกู้ที่ยืมมาจากโจทก์ ต่อมาเขาได้ทำเอกสารการโอนที่ดินเพื่อเป็นประโยชน์แก่โจทก์ และจำนวนเงินที่เป็นหนี้อยู่นั้นมีมากกว่ามูลค่าของที่ดิน หลังจากนั้น เขาได้ทำเอกสารการโอนที่ดินแปลงเดียวกันนี้ให้แก่ลูกชายของเขาเอง แต่เอกสารฉบับดังกล่าวลงวันที่ก่อนวันที่ในเอกสารการโอนที่ดินให้แก่โจทก์ บุตรชายของนายลิสสันจึงมาเรียกร้องที่ดินเอาจากโจทก์ ทั้งนายลิสสันและบุตรชายถูกศาลตัดสินลงโทษฐานปลอมเอกสาร คดีดังกล่าวนี้เป็นผลทำให้ขอบเขตของการปลอมเอกสารขยายออกไป รวมถึงกรณีที่เอกสารนั้น

⁸ Roger Leng, "Falsity in Forgery," The Criminal Law Review (October 1989): 696.

เป็นความจริงในส่วนของผู้กระทำ แต่ข้อความในเอกสารอ้างว่า เอกสารกระทำขึ้นในวันหรือเวลาที่ผิดไปจากความจริงซึ่งทั้งวันและเวลาเป็นสาระสำคัญ และต่อมาเมื่อมีการใช้ The Forgery Act 1913 ก็ปรากฏว่า มาตรา 1(2) ได้ขยายขอบเขตการปลอมเอกสารออกไปจากความเท็จในตัวผู้กระทำ และ วันเวลาที่ทำเอกสารโดยรวมถึงความเท็จเกี่ยวกับสถานที่ที่ทำเอกสาร ซึ่งสถานที่นั้นเป็นสาระสำคัญของเอกสารฉบับดังกล่าวด้วย ยิ่งกว่านั้น เมื่อประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้กฎหมายปลอมเอกสารฉบับใหม่ คือ The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ก็มีบทมาตรา 9(1)(ข) ขยายขอบเขตของการปลอมเอกสารใน The Forgery Act 1913 ออกไปอีกโดยนอกจากจะบัญญัติให้ตราสารที่อ้างว่าได้ถูกทำ หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงในวันที่หรือสถานที่ซึ่งมันได้ถูกทำขึ้นจริงแล้วยังรวมถึงกรณีที่เอกสารไม่ได้ถูกทำขึ้นในสถานการณ์ (circumstances) ที่กล่าวอ้างด้วย เช่น คดี Donnelly นาย ดี. ซาง เพชร ได้มอบเอกสารการประเมินค่าเครื่องประดับอันมีค่าให้แก่ นาย อี. ตามคำสั่งของ นาย อี. ซึ่งงานเอกสารฉบับนั้นมีข้อความที่แสดงว่า นาย ดี. ได้ตรวจสอบเครื่องประดับ แต่ความจริงไม่มีเครื่องประดับแต่อย่างใด การประเมินค่าเครื่องประดับที่เรื่องที่สมมติขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งของแผนการที่จะฉ้อฉลผู้รับประกันภัย ใบประเมินค่าใบนี้มีข้อความที่อ้างว่า ได้ถูกทำขึ้นภายหลังการตรวจสอบเครื่องประดับแล้วซึ่งเป็นสถานการณ์อันเป็นเท็จ นอกจากนี้ หากพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมเอกสารของประเทศสหรัฐอเมริกาจะพบว่า The Model Penal Code มาตรา 224.1 ก็บัญญัติให้การทำเอกสารที่แสดงว่า ทำขึ้นในเวลาหรือสถานที่หรือลำดับเหตุการณ์นอกเหนือจากความจริงที่เกิดขึ้น เป็นการทำเอกสารปลอมด้วย⁹ หรือในประมวลกฎหมายของรัฐโอไฮโอ (Ohio Code) มาตรา 2913.31 บัญญัติให้บุคคลต้องรับโทษปลอมเอกสาร หากทำเอกสารขึ้นโดยแสดงว่าได้ทำขึ้นในเวลาหรือสถานที่หรือมีก้อยคำที่แตกต่างจากที่เป็นจริง¹⁰

นอกจากนี้ แม้แต่ในกลุ่มประเทศอัฟริกา ก็มีคดีซึ่งศาลเคยตัดสินว่า การลง

⁹ Model Penal Code: Official Draft and Explanatory Notes (Philadelphia: The American Law Institute, 1985), pp. 153-154.

¹⁰ John C. Klotter, Criminal Law, p. 181.

วันที่เท็จอาจเป็นการปลอมเอกสารได้ เช่น คดี Singh V. R. 11 ดังนั้น หากมีคดีซึ่งมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นคล้ายกับที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วจะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานปลอมเอกสารได้ เนื่องจากขอบเขตของการปลอมเอกสารตามกฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำเหล่านี้ จึงมีปัญหาว่า สมควรที่จะขยายขอบเขตของการปลอมเอกสารตามกฎหมายไทยออกไปหรือไม่ ซึ่งในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะมีการขยายขอบเขตการปลอมเอกสารให้ครอบคลุมถึงการทำเอกสารเท็จซึ่งกระทำโดยเอกชนหรือบุคคลธรรมดาด้วยดังบทบัญญัติของบรรดาประเทศทั้งหลายที่กล่าวมานี้

4.2.2 การปลอมเอกสารกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันได้มีการนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ หรือเอกชนซึ่งปัญหาการปลอมเอกสารกับเครื่องคอมพิวเตอร์อาจพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก อุปกรณ์บันทึกข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทปแม่เหล็ก (magnetic tape) แผ่นจานแม่เหล็ก (disc) ครัมแม่เหล็ก (magnetic drum) บัตรแม่เหล็ก (magnetic drum) บัตรแม่เหล็ก (magnetic card) บัตรเจาะรู (punched cards) เทปกระดาษเจาะรู (punched paper tape) เป็นเอกสารหรือไม่ และบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาสามารถนำมาใช้บังคับกับกรณีเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หรือไม่ สำหรับปัญหาดังกล่าวนี้ ในประเด็นแรกต้องพิจารณาลงเล่านั้นเป็นเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(7) หรือไม่ กล่าวคือเป็นกระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งทำให้ปรากฏความหมายด้วย ตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ มีผู้แสดงความเห็นไว้แตกต่างกัน คือ

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า อุปกรณ์ตลอดจนสื่อในทางคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เช่น เทปแม่เหล็ก แผ่นจานแม่เหล็ก บัตรรายการ ฯลฯ ที่บันทึกไว้ด้วยข้อมูลที่เป็นรหัสซึ่ง

11 J. J. R. Collingwood, Criminal Law of East and Central Africa (London: Sweet & Maxwell, 1967), p. 298.

เป็นภาษาคอมพิวเตอร์ ย่อมถือได้ว่าเป็น "เอกสาร" อย่างหนึ่ง 12 โดยที่เหตุผลว่า คำว่า "ความหมาย" คือ สิ่งที่ทำาให้ปรากฏขึ้นนั้นต้องแสดงความคิดของผู้ทำเอกสารจะเป็นที่เข้าใจหรือไม่ก็ตาม เครื่องหมายเป็นรหัสที่ไม่มีใครเข้าใจก็แสดงความคิดของผู้ทำเป็นเอกสารได้

ความเห็นที่สอง เห็นว่า ตามกฎหมายไทยปัจจุบัน ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ อุปกรณ์ซอฟต์แวร์ อุปกรณ์เครื่องเก็บข้อมูลชายเป็นเอกสารได้ 13 โดยเฉพาะในความหมายของคำว่า "ปรากฏ" เนื่องจากคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์หรืออุปกรณ์ซอฟต์แวร์ไม่สามารถปรากฏความหมายด้วยสายตาได้โดยลาฟัง

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายปลอมเอกสารของต่างประเทศ พบว่า The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ของประเทศอังกฤษ มาตรา 8(1) ำหนดจำกัดความของ " ตราสาร " (instrument) ำหรับถึงแผ่นจานแม่เหล็ก (disc) เทป (tape) ซาวนด์แทรค (sound track) หรืออุปกรณ์ (device) อื่น ๆ ซึ่งจัดเก็บหรือบันทึกข้อมูลข่าวสารไว้โดยวิธีแม่คานิคและอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีอื่นใด เช่น ข้อมูลบัญชีและการติดต่อของลูกค้าธนาคารที่เก็บไว้อยู่ในแม่ครฟิล์มหรือข้อมูลที่เก็บไว้ในแผ่นจานแม่เหล็กหรือเทปแม่เหล็กที่ำกับคอมพิวเตอร์ 14 สิ่งเหล่านี้จึงเป็นวัตถุแห่งการปลอมได้

12 ภาณุ รังสีสหัส, "การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 109.

13 รัฐสิทธิ์ คุรุสุวรรณ, "ความหมายทางอาญาของคำว่าเอกสาร," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 139.

14 Ricard Card, Introduction to Criminal Law, 10th ed. (London: Butterworths, 1984), p. 304.

ในส่วนของการกระทำอันเป็นการปลอมซึ่งเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์นั้น จากการศึกษาพบว่า The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ได้บัญญัติให้การทำขึ้นใหม่หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลง "ตราสาร" ที่ระบุไว้ในมาตรา 8(1) เป็นความผิดปลอมเอกสาร แต่การแก้ไขข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในหน่วยความจำของระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งอาจแสดงความหมายที่ปรากฏออกมาบนจอคอมพิวเตอร์ (terminal) หรือเครื่องพิมพ์ (printer) หรืออาจสำเนาข้อมูลลงสู่เทปแม่เหล็กหรือแผ่นดิสก์เพื่อให้มีข้อมูลดังเช่นที่เก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์นั้น ศาลอังกฤษตัดสินจำคุก R. v. Gold and Shifreen¹⁵ ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า จำเลยในคดีนี้ได้ใช้คอมพิวเตอร์ขนาดเล็ก (home-computer) และสามารถเข้าสู่ (access) ระบบการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาตเนื่องจากจำเลยใช้หมายเลขประจำตัวลูกค้า (CIN) และรหัสผ่าน (password) ของผู้อื่นผ่านทางสายโทรศัพท์ที่เชื่อมต่ออันรูปของแรงกระตุ้นทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่จะถูกรับเข้าสู่ส่วนโปรแกรมของผู้ใช้ (user segment) ในระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งการกระทำเช่นนั้นทำให้เขาได้รับข้อมูลที่เป็นความลับและยังเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาตเพื่อเพิ่มจำนวนค่าที่จ่ายของผู้เป็นเจ้าของบัญชีโดยปราศจากการรับรู้หรือความยินยอมของเจ้าของบัญชิตัน ทั้งที่จำเลยเองก็ไม่ได้หวังจะได้รับประโยชน์เป็นเงินทองจากการกระทำในครั้งนี้ เพียงประสงค์ที่จะแสดงความสามารถในฐานะผู้มีความรู้ความชำนาญทางคอมพิวเตอร์ (hacker) เท่านั้น ซึ่งจำเลยถูกฟ้องฐานปลอมเอกสาร แต่ในที่สุดเขาก็ได้รับการยกฟ้องในข้อหาดังกล่าวนี้ และเพื่อทำความเข้าใจแนวทางการวินิจฉัยคดีนี้ได้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนขออธิบายระบบการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์พอสังเขป คือ ในส่วนโปรแกรมของผู้ใช้นั้นจะประกอบด้วยพื้นที่ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนรับข้อมูลเข้า (input buffer) ส่วนพื้นที่ควบคุม (control area) และส่วนรับข้อมูลออก (output buffer) โดยหมายเลขประจำตัวลูกค้าจะถูกเก็บไว้ในพื้นที่ควบคุมในระหว่างช่วงเวลาที่มีการติดต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อขอเข้าสู่ระบบก่อนที่จะเรียกใช้โปรแกรม หรือข้อมูลและหลังจากนั้นรหัสดังกล่าวจะถูกลบออกไป หากหมายเลขประจำตัวและรหัสผ่านได้รับการตรวจสอบ

¹⁵ Peter Allsop, "Case and Comment," The Criminal Law Review (July 1988): 437-438.

กับฐานข้อมูลของระบบคอมพิวเตอร์ว่าถูกต้องแล้วก็จะได้รับการอนุญาตให้เข้าสู่ระบบ ต่อจากนั้น ส่วนรับข้อมูลเข้าจะรับคำสั่งของผู้ใช้ แล้วส่วนรับข้อมูลออกจะแสดงข้อมูลที่ปรากฏบนจอของผู้รับ (terminal) การปลอมเอกสารต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงต่อข้อความที่เป็นรหัส หรือภาษาทางคอมพิวเตอร์ที่บรรจุอยู่ในวัตถุที่เป็นอุปกรณ์จัดเก็บ มี ารชเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่กระทำต่อสัญญาณไฟฟ้าหรือแรงกระตุ้นทางอิเล็กทรอนิกส์ขณะส่งผ่านไปตามสายโทรศัพท์ซึ่งหมายเลขประจำตัวลูกค้าและรหัสผ่านจะถูกเก็บไว้ในหน่วยควบคุมเพียงชั่วขณะแล้วลบออกไปโดยไม่สามารถจะเรียกกลับคืนมาได้แต่อย่างใด กระบวนการ (process) ดังกล่าวนี้นี้จึงไม่ได้ก่อให้เกิดการเก็บและบันทึกข้อมูลข่าวสารอันได้แก่ รหัสประจำตัวลูกค้าและรหัสผ่านตามความหมายของคำว่า " ตราสาร " ใน มาตรา 8(I) ของ Act ฉบับนี้แต่อย่างใด การกระทำของจายเลียมไม่ได้ก่อให้เกิดตราสารใด ๆ ขึ้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่า ถ้าเขาได้กระทำเช่นที่กล่าวมาแล้วคือ การแก้ไขข้อมูลค่าช้จ่ายในบัญชีจะเป็นการปลอมหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการปลอมเอกสารทั้งสองกรณีที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยในกรณีแรกอาจเปรียบได้กับการทำแผ่นพลาสติกแผ่นหนึ่งซึ่งมีหมายเลขหรือสัญลักษณ์ที่เครื่องจักรจะตอบสนองต่อแผ่นพลาสติกนั้นเมื่อมีการนำใบเข้ากับเครื่องจักรโดยจะมีเงินออกมาให้แก่ผู้นำเข้าซึ่งผู้กระทำจะมีความผิดปลอมเอกสาร แต่ในอีกกรณีหนึ่ง ผู้กระทำผิดรู้เลขรหัสที่จะเปิดตู้เซฟที่เก็บเงินเอาไว้ โดยตู้เซฟจะตอบสนองต่อการหมุนรหัสที่ถูกต้องและประตูตู้เซฟจะเปิดออก ถ้าผู้กระทำผิดหมุนรหัสจนประตูตู้เซฟเปิดแล้วเอาเงินไป เขาจะไม่มีความผิดปลอมเอกสาร แม้กรณีทั้งสองนี้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยเป็นการรั่วข้อมูลที่ไม่สุจริต และเป็นการฝ่าฝืนแนวป้องกันทรัพย์สินที่ตั้งไว้เหมือนกัน แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกัน คือ แผ่นพลาสติกนั้นนับว่าเป็นเอกสาร ส่วนการรั่วข้อมูลหรือการหมุนรหัสตู้เซฟ หรือแม้แต่การรั่วข้อมูลแจฝิชตู้เซฟนับว่าเป็นการท้าวตฤ้งใจคืนมา กุญแจฝิชหรือมือที่ำช้หมุนรหัสไม่เป็นเอกสาร เนื่องจากไม่เป็นอุปกรณ์ซึ่งจัดเก็บหรือบันทึกข้อมูลข่าวสารตามความหมายของ "instrument" แต่อย่างใด ดังนั้น ถ้าเปรียบระบบคอมพิวเตอร์เป็นตู้เซฟเก็บเงินแล้ว กระบวนการรั่วหมายเลขประจำตัวลูกค้าและรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยส่งแรงกระตุ้นอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสายโทรศัพท์ก็ต่างกันกับกรณีของการหมุนรหัสตู้เซฟเลยซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นการวินิจฉัยตามแนวกฎหมายของประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม เอกสารตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีบทบัญญัติเหมือนกับ The Forgery and Counterfeiting Act 1981 มาตรา 8(1) จึงต้องถือตามบทนิยามศัพท์ในมาตรา 1(7) แห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. กระจกหรือวัตถุอื่นใด คือ สิ่งที่ใช้ทำให้ความหมายของถ้อยคำปรากฏออกมา อุปกรณ์บันทึกข้อมูลดังกล่าวนี้บางอย่างก็เป็นกระจก เช่น บัตรเจาะรู เทปกระจก เจาะรู บางอย่างก็เป็นวัตถุอื่นใด เช่น เทปแม่เหล็ก จานแม่เหล็ก ดิสก์แม่เหล็ก บัตรแม่เหล็ก

2. ซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมาย คือ ต้องเป็นการกระทำของบุคคลที่ปรากฏความหมาย ในกรณีของอุปกรณ์ซอฟต์แวร์เหล่านี้โดยตัวมันเองไม่สามารถทำให้ปรากฏความหมายอันใด จะต้อง มีบุคคลซึ่งอาจเป็นบุคลากรทางคอมพิวเตอร์เป็นผู้บันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลลงในอุปกรณ์ซอฟต์แวร์ก่อนซึ่ง เปรียบได้กับกระจกเปล่า ๆ ยังไม่เป็นเอกสาร จนกว่าจะมีบุคคลมาทำให้ปรากฏความหมายขึ้น แต่อุปกรณ์ซอฟต์แวร์แม้จะมีการบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลไว้แล้ว ความหมายก็ยังไม่ปรากฏออกมาให้เห็นหรืออ่านได้จนกว่าจะมีการนำเข้าสู่ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกว่า ฮาร์ดแวร์ (hardware) ก่อน ซึ่งข้อมูลที่จัดเก็บหรือบันทึกไว้นั้นจะถือว่าเป็นความหมายที่ซ่อนอยู่ดังเช่น การเขียนหนังสือโดยผู้ใช้หมึกวิทยาศาสตร์มองไม่เห็นจนกว่าจะใช้ความร้อน แสงหรือวัตถุเคมีทาลงไปหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในขณะนั้นจะมีลักษณะอย่างเดียวกันกับที่จะปรากฏออกมา กล่าวคือ เป็นหนังสือหรือข้อความอยู่แล้วเพียงแต่ยังมองไม่เห็นเท่านั้น แต่อุปกรณ์ซอฟต์แวร์นี้ แม้ต่อมาจะมีความหมายปรากฏออกมาเป็นตัวหนังสือ หรือตัวอักษรเมื่อนามาชักกับเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วก็ตาม แต่ข้อมูลหรือตัวอักษรที่จัดเก็บหรือบันทึกไว้ในอุปกรณ์ซอฟต์แวร์นั้นจะไม่มีรูปลักษณะอย่างเดียวกับที่ได้ปรากฏออกมาเลย หรือหากจะเปรียบกับแม่พิมพ์เอกสารซึ่งท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่า แม่พิมพ์ที่เรียงไว้เพื่อใช้พิมพ์เอกสารออกมาก็เป็นเอกสารเช่นเดียวกับเอกสารที่พิมพ์ออกมา¹⁶ หาก

16 จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 5.

(กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2531), หน้า 1828.

เปรียบอุปกรณ์ซอฟต์แวร์ เป็นเสมือนแม่พิมพ์แล้ว จะเห็นว่า แม้ตัวหนังสือที่เรียงพิมพ์ เอกสารที่พิมพ์ออกมาจะ ไม่มีรูปลักษณะ เหมือนกันก็ตาม แต่ก็ทำให้ปรากฏความหมาย เหมือนกัน เพียงแต่ว่าความหมายในแม่พิมพ์จะมีลักษณะกลับข้างกันกับเอกสารที่ออกมา ซึ่ง อุปกรณ์ซอฟต์แวร์ไม่มีลักษณะ เช่นว่านี่แต่อย่างใด

ในส่วนของความหมายนั้น เอกสารที่พิมพ์ออกมาจากระบบคอมพิวเตอร์นับว่าเป็นเอกสารเพราะปรากฏความหมายได้หรือแม้แต่ข้อความที่ปรากฏในจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ถือว่าเป็นเอกสารได้เช่นกันเปรียบได้กับการกดเครื่องคิดเลขให้ปรากฏตัวเลขออกมา ในเมื่ออุปกรณ์ซอฟต์แวร์โดยลำพังนั้นยังไม่อาจถือว่ามี ความหมายปรากฏขึ้นแต่ยังซ่อนอยู่ดังตัวเคราะหฺแล้วข้างต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนนี้ไม่อาจถือได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นว่าอุปกรณ์ซอฟต์แวร์อยู่ในรูปความหมายหรือรหัสที่เห็นได้ด้วยตา กล่าวคือ ความหมายไม่ได้ปรากฏให้เห็นขึ้นในตัวซอฟต์แวร์นั่นเอง รวมถึงกรณีเมื่อนำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือฮาร์ดแวร์แล้วก็ตาม

3. ด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น หมายความว่า ความหมาย ที่แสดงความคิดของผู้ทำเอกสารจะปรากฏขึ้นในรูปของตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบ อย่างอื่นที่สามารถเห็นได้ด้วยตา แต่สิ่งที่ได้บันทึกลงไปบนอุปกรณ์ซอฟต์แวร์ไม่ได้ปรากฏ ในรูปลักษณะดังกล่าวจนกว่าจะนำเข้าสู่เครื่องคอมพิวเตอร์หรือฮาร์ดแวร์ให้แสดงผลออกมาทางจอภาพหรือพิมพ์ออกมา

4. โดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่น หมายความว่า จารึกเครื่องหมายให้ ปรากฏบนวัตถุด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง การบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลลงในอุปกรณ์ซอฟต์แวร์เหล่านี้ สามารถที่จะกระทำได้ เช่น การใช้แป้นพิมพ์ (keyboard) บันทึกข้อมูลลงในแผ่นจาน แม่เหล็ก หรือเทปแม่เหล็ก เป็นต้น

5. อันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น หมายความว่า ต้องปรากฏคงคนอยู่ใน ลักษณะที่สามารถเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น เมื่อตัวอุปกรณ์ซอฟต์แวร์ดังกล่าวไม่ได้ ทำให้ปรากฏความหมายขึ้นแล้วจึงไม่อาจเป็นหลักฐานแห่งความหมายได้แต่อย่างใด

จากความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนจึงเห็นว่า อุบกรณ์เก็บข้อมูลเหล่านี้หรือที่เรียกว่า อุบกรณ์ซอฟต์แวร์ไม่น่าที่จะเป็นเอกสารตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญาตามเหตุผลที่ได้อธิบายคร่าวๆมาข้างต้น ดังนั้นเมื่อมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่บรรจุอยู่ในอุบกรณ์ซอฟต์แวร์นี้จึงไม่เป็นการปลอมเอกสารแต่อย่างใด สำหรับการแก้ไขข้อมูลหรือคำสั่งในขณะที่ข้อมูลหรือคำสั่งนั้นกำลังอยู่ระหว่างการส่งผ่านไปตามสายโทรศัพท์หรืออยู่ในรูปแบบของสัญญาณไฟฟ้าหรือแรงกระตุ้นทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งความหมายเพราะ เป็นการเคลื่อนที่ที่ไม่ปรากฏหลักฐานคงทน จึงไม่นับว่าเป็นเอกสาร เมื่อมีการแก้ไขข้อมูลหรือคำสั่งดังกล่าวจึงไม่อาจถือได้ว่า เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่นอันจะเป็นการปลอมเอกสาร แม้ว่าในภายหลังข้อมูลหรือคำสั่งที่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น จะได้ปรากฏอยู่ในกระดาษพิมพ์หรือจอภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ตาม

4.3 ปัญหาอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับบทบัญญัติของกฎหมายปลอมเอกสาร

4.3.1 การปลอมเอกสารกับการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 บัญญัติว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการทำซ้ำ หรือดัดแปลงหรือนำออกโฆษณาสิ่งซึ่งที่ตนมีสิทธิอยู่ นั้น ถ้ามีผู้ใดมาทำซ้ำหรือดัดแปลงหรือนำออกโฆษณาโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ ปัญหาจึงมีว่า การทำงานที่มีผู้สร้างสรรค์ในรูปแบบของเอกสารเข้าขึ้นมา โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์นอกจากจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว ยังสามารถจะเป็นการปลอมเอกสารตามมาตรา 264 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้หรือไม่ ในเรื่องนี้จะต้องพิจารณาว่า ถ้าเป็นการทำหนังสือหรือตำราที่คัดลอกจากต้นฉบับที่ผู้เขียนทำขึ้นซึ่งการคัดลอกเช่นนั้นไม่ได้ทำให้เสียหายเพราะข้อความที่คัดลอก แต่เสียหายเพราะทำซ้ำให้มากฉบับขึ้น ไม่เป็นการปลอมเอกสารของผู้แต่งขึ้นมา คงเป็นได้แต่การละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะพิมพ์ให้ผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับหนังสือเดิมทำให้เข้าใจว่า เป็นข้อความที่ผู้แต่งเขียนไว้ดังที่พิมพ์ให้ผิดไปนั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วไม่ได้เป็นก็น่าจะเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารได้

ยกตัวอย่างกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์อาจเสียหายจากข้อความในเอกสารที่ถูกพิมพ์

าห์ผิดเพี้ยนไป เช่น ก.แต่งตำราพิมพ์ขายโดยเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ต่อมา ข.นาศารา
 ของ ก.ไปพิมพ์บ้าง โดยเปลี่ยนชื่อ ก.เป็น ข. งานการกระทำเช่นนี้ ก.ย่อมจะต้องได้
 ได้รับความเสียหายจากการกระทำของ ข.อย่างแน่นอน เพราะตำรานั้น ก.เป็นผู้แต่งแท้ๆ
 แต่ ข.กลับباسชื่อ ข.ลงไปในกรพิมพ์ของ ข.โดยอ้างว่า ข.เป็นผู้แต่ง และถ้าคนทั่วไป
 ซึ่งไม่รู้ข้อเท็จจริงมาซื้อตำราเล่มที่ ข.เป็นผู้พิมพ์ออกขายไปอ่านก็อาจจะเพราะ เชื่อว่า
 ตำรานั้นแต่งโดย ข.จริง ๆ งานกรณีนี้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และเป็นการปลอมเอกสาร
 ด้วยและยังมีอีกบางกรณีที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากมีการละเมิดลิขสิทธิ์แล้วก็ยังเป็นการ
 ปลอมเอกสารด้วย ตามนัย คำพิพากษาฎีกาที่ 125/2485 ซึ่งวินิจฉัยว่า เรื่องปลอม
 หนังสือ ศาลล่างทั้งสองชี้ขาดข้อเท็จจริงว่า จาเลยพิมพ์หนังสือของจาทก์อันเป็นการ
 ละเมิดลิขสิทธิ์ และประทับตราปลอมของนายจำลอง สง่ามั่งคั่ง จาทก์ ลงในหนังสือนั้น
 ว่า "จำลอง สง่ามั่งคั่ง" ปัญหาว่า เมื่อจาเลยมีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์แล้วจะ
 มีความผิดฐานปลอมเอกสารด้วยหรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า การพิมพ์หนังสือโดยมิได้รับ
 อนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นวาระกรรมกระตง
 หนึ่ง ส่วนการประทับตราปลอมชื่อนายจำลอง สง่ามั่งคั่ง ลงในหนังสือโดยทุจริต
 เป็นความผิดอีกกระตงหนึ่งตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 222(3) ซึ่งบัญญัติว่า "มัน
 ประทับตราปลอม หรือลงลายมือชื่อปลอมในหนังสือก็ดี ท่านว่ามันปลอมหนังสือ " ซึ่งถ้า
 เทียบกับประมวลกฎหมายอาญาลบปัจจุบันแล้วก็ เป็นความผิดฐานปลอมเอกสารอีกกระตง
 หนึ่งตามมาตรา 264 นั้นเอง 17

ท่านศาสตราจารย์ จิตติ ตั้งศกัทธิย์ ได้แสดงความเห็นานเรื่องนี้ว่า "ต้นฉบับ
 ที่ผู้แต่งทำขึ้นอาจเป็นเอกสารที่ปลอมได้ แต่เล่มหนังสือที่โรงพิมพ์พิมพ์ขึ้นตามต้นฉบับไม่
 ใช่เอกสารที่ผู้แต่งทำขึ้น แต่จะเป็นหนังสืออะไรก็ตาม ข้อความที่ว่า จาครเป็นผู้แต่ง
 ราคาเท่าใด อาจเป็นข้อความที่แสดงความหมายซึ่งต้องมีปรากฏทุก ๆ เล่มเป็นเอกสาร
 ของผู้แต่งพิมพ์ เป็นการปลอมข้อความตอนนั้นได้ ไม่เป็นแต่ข้อความของหนังสือที่คัดลอก" 18

17 ธีระพงษ์ บุญญานุาส, "การปลอมเอกสาร กับ การละเมิดลิขสิทธิ์,"
วารสารกฎหมาย 8 (มิถุนายน 2526): 81-102.

18 จิตติ ตั้งศกัทธิย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 1829.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ศาตราจารย์ จิตติ ท่านได้มีความเห็นว่า หนังสือที่พิมพ์ออกมาเป็น เอกสารของผู้แต่งและผู้พิมพ์นั้น ไม่เข้าเป็นเพราะ เนื้อความในหนังสือนั้น แต่เป็นเอกสาร เพราะมีชื่อผู้แต่ง ราคา หรือหลักฐานอันแสดงความหมายต่าง ๆ ปรากฏอยู่นั่นเอง ดังนั้น หนังสือ หรือตราที่พิมพ์ออกมาจึงอาจเป็นเอกสารปลอมตามประมวลกฎหมายอาญาในด้าน ส่วนของข้อความที่แสดงว่า ใครเป็นผู้แต่ง ราคา สถานที่พิมพ์ หรือ ปีที่พิมพ์ เป็นต้น ซึ่ง ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 893/2482 วินิจฉัยว่าการแก้ราคาบนหนังสือเป็นการปลอมเอกสาร

4.3.2 ปัญหาการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลขหรือตัวอักษรในเช็ค การปลอม เอกสารนอกจากทำขึ้นใหม่แล้ว ยังอาจทำได้โดยการเติม หรือตัดทอน หรือแก้ไขด้วย ประการใด ๆ ในเอกสารที่แท้จริง ซึ่งการปลอมเอกสารเกี่ยวกับเช็คนอกจากการปลอม ลายมือชื่อหรือตราประทับของผู้ส่งจ่ายแล้ว การแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลขหรือตัวอักษร ในเช็ค เช่น จำนวนเงินที่ส่งจ่าย หรือชื่อผู้รับเงิน ก็เป็นการปลอมที่พบได้บ่อยเช่นกัน ในการวิเคราะห์ต่อไปนี้ ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นว่า การแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลข หรือตัวอักษรในเช็คอย่างไรบ้างที่เป็นหรือไม่เป็นการปลอมเอกสาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กรณีที่ 1

นาย ก. ออกเช็คโดยส่งจ่ายเงินจำนวน 100,000 บาท ให้แก่นาย ข. เพื่อ ชำระหนี้ ซึ่งนาย ข. ได้นำเช็คฉบับนั้นไปขึ้นเงินกับธนาคาร แต่ก่อนที่จะขึ้นเงิน นาย ข. ได้เติม ".00" ลงหลังจำนวนเงินส่งจ่ายข้างต้นโดยไม่บอกกล่าวให้นาย ก. ทราบ การ กระทำของนาย ข. เป็นการปลอมเช็คหรือไม่ ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่นาย ข. เติม ".00" ลงไปนั้นไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายของจำนวนเงินส่งจ่ายในเช็ค และการกระทำเช่นนั้นก็ไม่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน แต่กลับกัน การกระทำเช่นนั้นทำให้เช็คฉบับนั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงไม่เป็นการปลอมเช็ค

กรณีที่ 2

นาย ก. ออกเช็คชำระหนี้ให้แก่นาย ข. เป็นเงิน 100,000 บาท แต่นาย ก. กลับกรอกตัวเลขจำนวนเงินส่งจ่ายผิดเป็น 10,000 บาท ซึ่งขัดแย้งกับตัวอักษรที่แสดง จำนวนเงินส่งจ่ายในเช็ค นาย ข. จึงได้แก้ไขจำนวนตัวเลขให้ตรงกับตัวอักษร จึงมี ปัญหาว่า นาย ข. ผิดปลอมเช็คหรือไม่ ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การกระทำ

ของนาย ข. ไม่เป็นความผิดปลอมเอกสาร เนื่องจาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 12 บัญญัติว่า " ลงจำนวนเงินหรือปริมาณในเอกสารด้วยตัวอักษรและตัวเลข ถ้าตัวอักษรกับเลขทั้งสองอย่างนั้นไม่ตรงกัน และศาลมีอาชญาภัยที่ทราบเจตนาอันแท้จริงได้ไว้ ำให้ฟังเอาจำนวนเงินหรือปริมาณซึ่งเขียนเป็นตัวอักษรนั้นเป็นประมาณ " และในกรณีนี้เจตนาแท้จริงของนาย ก. คือ ต้องการออกเช็คเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท ดังนั้น จึงต้องถือจำนวนเงินตามตัวอักษรซึ่งตรงกับเจตนาอันแท้จริงของนาย ก. ด้วย เมื่อนาย ข. แก้ไขจำนวนตัวเลขให้ตรงกับตัวอักษรจึงไม่เป็นการทำำให้ความหมายของเช็คที่ปรากฏออกมาเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด อีกทั้งยังตรงกับความคิดของนาย ก. ผู้ที่ทำเช็คฉบับนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดปลอมเอกสารมีคุณธรรมทางกฎหมายที่ประสงค์คุ้มครองนอกจากความมั่นคงและเชื่อถืออันการำช้เอกสารเป็นพยานหลักฐานแล้วยังป้องกันมิำให้มีการประทุษร้ายต่อความคิดของผู้ทำเอกสารนั้น เมื่อการกระทำของนาย ข. ไม่เป็นประทุษร้ายต่อความคิดของนาย ก. จึงไม่เป็ความผิดปลอมเอกสาร

กรณีที่ 3

นาย ก. ออกเช็คสั่งจ่ายเงินชำระหนี้ให้แก่นาย ข. เป็นเงิน 100,000 บาท โดยเขียนจำนวนเงินถูกต้องตรงกันทั้งตัวเลขและตัวอักษร นาย ข. ได้แก้ไขจำนวนตัวเลขในเช็คเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ได้แก้ไขตัวอักษรแล้วนำเช็คไปขึ้น การกระทำของนาย ก. เป็นความผิดปลอมเช็คหรือไม่ ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้นาย ก. จะมีเจตนาฉ้อฉลก็ตาม แต่เมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างตัวเลขกับตัวอักษรเกิดขึ้น จึงต้องถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 12 โดยถือตัวอักษรเป็นหลัก การที่นาย ข. แก้ไขจำนวนตัวเลขจึงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในความหมายทางกฎหมายของเช็คฉบับนี้ นาย ก. จึงไม่ผิดปลอมเอกสาร

4.3.3 เอกสารที่เป็นำมฆะหรือำมฆียะเป็นเอกสารปลอมได้หรือไม่ กรณีเอกสารที่เป็นำมฆะ ได้แก่ การปลอมพินัยกรรมซึ่งมีพยานไม่ครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด อันมีผลทำำให้พินัยกรรมนั้นเป็นำมฆะจะเป็นความผิดปลอมเอกสารได้หรือไม่ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1656 บัญญัติว่า "พินัยกรรมนั้น จะทำตามแบบดังนี้ก็ได้ กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำขึ้นและผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน ซึ่งพยานสองคนนั้น-

ต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ ณ ขณะนั้น " และมาตรา 1705 บัญญัติว่าพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมที่ทําขึ้นขัดต่อบัญญัติแห่งมาตรา 1656 เป็นโมฆะ หากมีการทําบลอมพินัยกรรมที่มีพยานลงนามรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมเพียงคนเดียวย่อมมีผลทําพินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะ ในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า ผู้ทำพินัยกรรมบลอมซึ่ง เป็นโมฆะนั้นไม่มีความผิด¹⁹ ทั้งนี้ เพราะตามหลักทั่วไปว่าบรรดามวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรมใดที่เป็นโมฆะนั้นเสียเปล่ามาแต่เริ่มแรก เสมือนกับว่าไม่ได้ทําอะไรไว้เลย เมื่อพิจารณาในหลักอันนี้แล้วก็น่าจะเกิดความเสียหายได้ อันเมื่อเอกสารบลอมนั้นเป็นโมฆะ เสียเปล่า ไม่มีผลเช่นนั้นโดยผู้ใดจะกล่าวอ้างแสดงสิทธิจากเอกสารเหล่านั้นไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 286/2507) เพราะไม่มีอะไรจะเกิดความเสียหายได้ ทั้งนี้พิจารณากันเฉพาะแง่ของเอกสารสัญญา แต่ถ้าเอกสารไม่มีผลสมบูรณ์เพราะเหตุอื่น เช่น ขาดอายุความ ไม่เปิดเผยฉบับบริบูรณ์เป็นความผิดฐานบลอมเอกสารได้ แต่ถ้าความไม่สมบูรณ์นั้นเห็นได้ว่าในตัว เช่น เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็เป็นเอกสารบลอมได้ ข้อนี้ น่าจะเป็นว่า แม้เอกสารเป็นโมฆะก็ยังเป็นเอกสารซึ่งอาจบลอมได้ ส่วนจะมีความผิดหรืออำมยอมแล้วแต่จะครบองค์ประกอบ เช่น อาจเสียหายหรือไม่ เอกสารที่เป็นโมฆะอาจทําให้เกิดความเสียหายก็ได้ เช่น ทําบลอมเพื่อหลอกลวงผู้ที่ไม่รู้ว่า เป็นโมฆะทั้งยังอาจเป็นหลักฐานแห่งหนี้ในธรรมก็ได้²⁰ แต่ในกรณีที่สัญญานั้นมีผลเป็นเพียงโมฆียกรรมแล้ว ความเสียหายอาจจะมิได้เสมอเพราะโมฆียกรรมนั้นยังมีผลบังคับอยู่จนกว่าจะถูกบอกล้างแล้วและการบอกล้างก็มีได้เฉพาะบุคคลบางคนเท่านั้น ส่วนโมฆะกรรมผู้ใดจะกล่าวอ้างขึ้นก็ได้ กรณีจึงแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม การบลอมเอกสารสิทธิซึ่งตกเป็นโมฆะตามกฎหมายนั้น แม้จะไม่เป็นเอกสารสิทธิแต่ก็เป็นเอกสารอย่างหนึ่ง เมื่อทําบลอมขึ้นเพื่ออำมหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงและน่าจะเกิดความเสียหายได้แล้ว ก็อาจมีความผิดฐานบลอมเอกสารธรรมดา²¹

¹⁹ Rollin M. Perkins and Ronald N. Boyce, Criminal Law, 3rd ed. (New York: The Foundation Press, 1982), p. 417.

²⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 1868-1869.

²¹ สุบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรสันนิทวงศ์, 2521), หน้า 309.

อย่างน้อยก็ปลอมลายมือชื่อผู้อื่นลงในเอกสารแล้ว กล่าวโดยสรุปก็คือ การปลอมเอกสารที่เป็นนามขะหรือนามขียะสามารถที่จะเป็นความผิดได้ หากการกระทำครบตามองค์ประกอบอื่น ๆ ของความผิดปลอมเอกสารตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

4.3.4 การปลอมเอกสารมีการพยายามกระทำความคิดได้หรือไม่ได้ ในเรื่องนี้มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า "เนื่องจากความผิดการปลอมเอกสารนั้นจะต้องเป็นการทำเอกสารปลอมขึ้นจึงจะเป็นความผิด แม้การใช้หรืออ้างเอกสารปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 268 ก็เป็นความผิดสำเร็จต่อเมื่อใช้หรืออ้างเอกสารปลอมนั้น โดยเหตุนี้ความผิดฐานพยายามเกี่ยวกับการปลอมเอกสารจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้เพราะความผิดจะเกิดเมื่อการกระทำปลอมขึ้นเป็นเอกสารสมบูรณ์แล้ว" ²² และจากการที่ผู้เขียนศึกษาคำพิพากษาฎีกาก็ยังไม่ปรากฏพบความผิดพยายามปลอมเอกสาร แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนกลับมีความเห็นว่า การปลอมเอกสารสามารถที่จะมีการพยายามกระทำความคิดได้ จากการศึกษามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 ซึ่งเป็นมาตราเกี่ยวกับการพยายามกระทำความคิดได้บัญญัติว่า "ผู้ใดลงมือกระทำความคิดแต่กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความคิด" จะเห็นได้ว่าความผิดที่มีการพยายามกระทำได้นั้นจะต้องเป็นความผิดที่ต้องการผลเท่านั้น ถ้าความผิดคิดที่ไม่ต้องการผลแล้วก็ไม่สามารถมีการพยายามกระทำความคิดได้ เช่น การกระทำโดยละเว้นตามมาตรา ต่าง ๆ เช่น 154, 156, 157, 162(3), 168, 170, 171, 216 และ ความผิดตามมาตรา 374 ไม่มีการพยายามกระทำความคิด หากมีการละเว้นเกิดขึ้นก็ถือเป็นความผิดสำเร็จทันที ไม่มีพยายาม ทั้งนี้เพราะความผิดเหล่านี้ไม่ต้องการผล เพียงแต่มีการกระทำ คือ การละเว้นก็ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ ²³ ซึ่งต่างกับการกระทำโดยงดเว้นตามมาตรา 59 วรรคท้าย เนื่องจากเป็นการกระทำที่ต้องมีผลเกิดขึ้น จึงมีการพยายามกระทำความคิดได้ ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปมีว่า ความผิดปลอมเอกสารต้องการผลหรือไม่ ถ้าต้องการ ผลของการปลอมเอกสารคือสิ่งใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 314.

²³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 336.

ความผิดนี้เป็นความผิดที่ต้องการผล และจากบทมาตรา 264 มีเรื่องความเสียหายรวมอยู่ด้วย จึงมีข้อนำคิดว่า จำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีความเสียหายอันเป็นผลของการกระทำเกิดขึ้น งานเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายใช้คำว่า "โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน" ดังนั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นจริง ความเสียหายจึงไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการปลอมเอกสาร งานส่วนของมูลเหตุจูงใจที่บัญญัติว่า "ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง" การหลงเชื่อของผู้อื่นว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงก็ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการกระทำเพราะแม้ผู้อื่นไม่หลงเชื่อก็สามารถเป็นความผิดสำเร็จได้ ผลของความผิดนี้ คือ ตัวเอกสารที่ทาบปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือบางส่วน หรือมีการเติมหรือตัดทอนข้อความหรือแก้ไขปรากฏขึ้นในเอกสารที่แท้จริง ดังนั้น หากมีการกระทำดังกล่าวแล้ว แต่ยังไม่เสร็จสิ้นก็เป็นพยายามปลอมเอกสาร ท่านอาจารย์ ยืนยง ใจสมุทร ให้ความอธิบายว่า " การทาบปลอมเอกสารขึ้นมาทั้งฉบับนั้นมิได้หมายความว่า จะต้อง มีข้อความครบถ้วนบริบูรณ์ทุกประการแล้ว เพียงแต่พิมพ์แบบฟอร์มประกาศนียบัตรของกระทรวงศึกษาธิการขึ้นมา โดยมีข้อความโดยทั่ว ๆ ไปครบถ้วน ยังขาดอยู่ที่ยังไม่กรอกชื่อโรงเรียน วันเดือนปี และชื่อผู้ได้รับประกาศนียบัตร เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการปลอมแบบฟอร์มประกาศนียบัตรของกระทรวงศึกษาธิการครบถ้วนแล้ว เพราะแบบฟอร์มนั้นก็ เป็นเอกสารอยู่ในตัวของมันเองบริบูรณ์แล้ว และการกระทำเพียงเท่านี้ก็ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จมิใช่ชั้นพยายามกระทำผิด แต่ถ้าภายหลังมีบุคคลอื่นเอาแบบฟอร์มนี้ไปกรอกวันเดือนปีลงไป แล้วเขียนชื่อผู้รับประกาศนียบัตรได้เพียงคำว่า " นาย " ก็ถูกจับกุมเสียก่อนเช่นนี้ ผู้เขียนมีความผิดเพียงการพยายามกระทำผิดฐานปลอมเอกสาร เพราะเพียงแต่ลงมือยังไม่ทันกระทำไปตลอด เอกสารนั้นยังไม่เป็นเอกสารที่สมบูรณ์สมความมุ่งหมาย " 24 นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นได้ว่า การพยายามการกระทำผิดปลอมเอกสารยังอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีของผู้กระทำผิดโดยทางอ้อม (Innocent Agent) 25

24 ยืนยง ใจสมุทร, "ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง" ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 2 หน่วยที่ 1-7, วิสาร พันธนะ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526), หน้า 328.

25 ดูรายละเอียดใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 82-87.

ซึ่งบุคคลอาจผิดปลอมเอกสารได้แม้ว่าเขาจะไม่มีส่วนเขียนเอกสารฉบับนั้นเลย ดังนั้น เอกสารโทรเลขที่เขียนขึ้นที่ทำการของบริษัทปลายทางหลังจากรับสัญญาณผ่านสายโทรเลข จากที่ทำการบริษัทต้นทางเป็นเอกสารที่มีได้เขียนขึ้นโดยผู้ส่งโทรเลข แต่เขียนขึ้นโดย เจ้าหน้าที่ปลายทางซึ่งถือว่าเป็น Innocent Agent เมื่อว่าเวลาที่ระบุใน เอกสารซึ่งเป็นสาระสำคัญนั้นเป็นเท็จ ผู้ที่ส่งโทรเลขจึงผิดปลอมเอกสารดังเช่น คดี R. v. Riley ซึ่งนายไรลีย์ส่งโทรเลขไปยังผู้รับแทนมาภายหลังทราบผลการแข่งขัน แล้ว แต่ลงเวลาในโทรเลขย้อนขึ้นไปเพื่อให้เห็นว่าได้ส่งก่อนที่มันจะวิ่งแข่ง นายไรลีย์ มีความผิดปลอมเอกสารแม้เขาจะไม่ได้เป็นคนเขียนหรือทำโทรเลขที่ผู้รับแทนมาได้รับแต่ อย่างไม่ การใช้ Innocent Agent ให้กระทำความผิดนั้นถือว่า ผู้ใช้เป็นผู้ลงมือ กระทำความผิดนั้นและจะต้องรับโทษฐานพยายามเมื่อได้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว 26

ตัวอย่าง เช่น นาย ก. หลอกนาย ข. ให้ช่วยแก้ไขจำนวนเงินส่งจ่ายในเช็ค ให้เนื่องจากเขียนผิดไป ทั้งที่ ความจริงนาย ก. ไม่ใช่ออกเช็คแต่อย่างใด นาย ข. เชื่อตามที่นาย ก. หลอก แต่นาย ข. ไม่มีปากกาจึงยังไม่ได้แก้ไขจำนวนเงินให้ ดังนี้ถือ ว่านาย ก. ได้ลงมือกระทำความผิดปลอมเอกสารแล้วและจะต้องรับผิดฐานพยายามปลอม เอกสาร เพราะเป็นการกระทำ "ขั้นสุดท้าย" ซึ่งนาย ก. จำเป็นต้องกระทำในการที่ จะแก้ไขจำนวนเงินส่งจ่ายในเช็คตามความต้องการของตนแล้วและจากการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายปลอมเอกสารของต่างประเทศพบว่า มีการบัญญัติให้การพยายามปลอม เอกสารเป็นความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดไว้ด้วย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 150 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเกาหลี มาตรา 235 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน ค.ศ. 1871 มาตรา 267 และ ค.ศ. 1962 มาตรา 303 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 239 นอกจากนี้ บางประเทศถึงกับบัญญัติให้การเตรียมการปลอมเอกสารเป็นความผิด เช่น ประมวล กฎหมายอาญาของประเทศสวีเดน มาตรา 12 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศ นอร์เวย์ มาตรา 186 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเบลแลนด์ มาตรา 265 ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 240 เป็นต้น

4.3.5 ปัญหาการปลอมป้ายทะเบียนรถยนต์ เนื่องจากในปัจจุบันจะพบเห็นมีผู้นำป้ายทะเบียนรถยนต์ที่ทางราชการไม่ได้ออกให้ไปติดกับรถยนต์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผ่นป้ายทะเบียนรถเพื่อขายหรือเพื่อซ่อม (ป้ายแดง) จึงมีปัญหาว่า การทำป้ายทะเบียนเหล่านี้ขึ้นเป็นการปลอมเอกสารหรือฉ้อ หรือการนำป้ายทะเบียนรถที่ทางราชการออกให้ไปติดกับรถคันอื่นเหล่านี้เป็นการปลอมเอกสารด้วยหรือฉ้อ ซึ่งในเรื่องนี้อาจแยกพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ ป้ายทะเบียนรถที่ทางราชการออกให้กับป้ายทะเบียนรถที่ทำขึ้นเอง ในกรณีแรก ป้ายทะเบียนรถที่ทางราชการออกให้จะมีรอยตราของทางราชการปรากฏอยู่ ถ้าใครทำป้ายขึ้นมาใหม่ให้ดูว่าเป็นป้ายที่กรมตำรวจทำแม้จะมีหมายเลขทะเบียนตรงกันทุกประการก็เป็นการปลอมเอกสารราชการ แต่ผู้นำป้ายทะเบียนที่ทางราชการออกให้แก่รถคันหนึ่งไปใช้ติดกับรถอีกคันหนึ่งแล้ว ว่าเป็นการปลอมหรือฉ้อเอกสารราชการปลอมเพราะป้ายทะเบียนนั้นเป็นป้ายที่แท้จริงไม่ได้เป็นเอกสารปลอมแต่อย่างใด แม้จะนำป้ายติดกับรถคันอื่นโดยมีเจตนาและแสดงให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นรถที่มีป้ายทะเบียนดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นความผิดฐานปลอม หรือฉ้อเอกสารราชการปลอม (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1141/2523, 3078/2525)

กรณีนำป้ายทะเบียนรถที่ทำขึ้นเองมาใช้ป้ายที่ทางราชการทำและออกให้ เช่น เขียนขึ้นเองหรือจ้างผู้อื่นเขียนแล้วนำป้ายติดกับรถคันที่ได้ออกใบอนุญาตเอง โดยมีได้ทำให้เห็นว่าเป็นป้ายที่ทางราชการทำขึ้น ดังนี้ ป้ายดังกล่าวไม่ได้ทำให้หลงผิดว่าตนทำมาเป็นการปลอมหรือฉ้อเอกสารราชการปลอมซึ่งศาลฎีกาได้ให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2241/2523 ว่า " แม้แผ่นป้ายดังกล่าวจะเลยเป็นผู้กระทำขึ้นเพื่อฉ้อแทนแผ่นป้ายอันแท้จริง แต่ทางปฏิบัติหากทางการยังไม่มียกแผ่นป้ายทะเบียนนำห้ก็อนุโลมว่าให้ถือว่าเป็นแผ่นป้ายทะเบียนโดยชอบ " อย่างไรก็ตาม ถ้าป้ายทะเบียนที่ทำขึ้นเองโดยสมมติเลขทะเบียนขึ้นมาเอง หรือแม้จะตรงกับหมายเลขทะเบียนของรถยนต์คันอื่นก็ตามแล้วนำป้ายนั้นมาติดไว้ที่รถยนต์ซึ่งไม่ได้ติดทะเบียนมาก่อน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนแล้ว ผิดฐานปลอมหรือฉ้อเอกสารราชการปลอม (คำพิพากษาฎีกาที่ 2241/2523) เพราะเหตุที่ว่า ได้ทำเอกสารขึ้นมาใหม่ให้เข้าใจว่าเป็นเอกสารที่ทางราชการจัดทำมาให้ หรือกำหนดมาให้ตามหมายเลขทะเบียนดังกล่าว โดยที่รถยนต์คันนั้นไม่ได้ติดทะเบียนและไม่ได้มีเลขทะเบียนดังที่ทำขึ้นมาแต่อย่างใด แม้จะไม่ได้ถือว่าเป็นการปลอมป้ายที่ทางราชการจัดทำก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าเป็นปลอมข้อความหรือความหมายในป้าย

นั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการปลอมเอกสารอยู่นั่นเอง กรณีทะเบียนรถป้ายแดงที่ทาสีขึ้นมาใช้กับรถที่ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนที่เห็นกันอยู่ทุกวันนี้ มักไม่ใช้ป้ายที่ทางราชการทำและออกให้ แต่ป้ายนั้นก็ไม่ใช่ป้ายปลอมเพราะไม่ได้มีตราของทางราชการปรากฏอยู่จึงไม่ได้ทาสีขึ้นมาเพื่อทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นป้ายของทางราชการอันแท้จริง จึงไม่เป็นความผิดฐานปลอมหรือใช้เอกสารราชการปลอม คงมีความผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ฐานใช้รถที่มีแผ่นป้ายไม่ถูกต้องเท่านั้นซึ่งมีเพียงโทษปรับ ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ ผู้ซื้อรถใหม่จากบริษัทผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายรถยนต์จะได้รับป้ายเหล่านี้มาโดยบริษัทผู้ผลิต หรือตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ทาสีขึ้นมาเอง เพื่อมอบให้แก่ผู้ซื้อในระหว่างขอจดทะเบียนรถแทนที่จะใช้ป้ายของทางราชการ เมื่อผู้ซื้อนำใบติฉ่าช้กับรถที่ซื้อมาก็มักจะถูกจับกุมในข้อหาตามพระราชบัญญัติรถยนต์ดังกล่าวและต้องเสียค่าปรับ เนื่องจากเป็นผู้ใช้รถซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ซื้อรถเหล่านี้เป็นอันมาก

4.4 ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดี

4.4.1 การสอบสวนดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารมีข้อยุ่งยากในการรวบรวมพยานหลักฐานเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในด้านพยานเอกสาร และ พยานบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพิสูจน์ว่าเอกสารปลอมหรือไม่มักต้องอาศัยพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ปัญหาจึงมีว่า ในการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะรับฟังความเห็นของพยานผู้ชำนาญการพิเศษได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในกรณีเมื่อประจักษ์พยานให้การแตกต่างกับความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า พยานผู้ชำนาญการพิเศษเป็นเพียงพยานความเห็นประเภทหนึ่ง เพราะตัวผู้ชำนาญการพิเศษมิใช่ผู้ประสบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง หากแต่อาศัยข้อมูลหรือการบอกเล่าข้อเท็จจริงจากคนอื่นหรือการตรวจตัวบุคคลหรือวัตถุที่มีผู้ส่งมาให้ตรวจ แล้วจึงสรุปข้อเท็จจริงทั้งหมดตามวิชาความรู้ของตนออกมาในรูปของความเห็น²⁷ เช่น คดีมีประเด็นว่า ก.ปลอมลายมือชื่อของ ข.หรือไม่ ผู้ชำนาญการพิเศษในการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อมีอาชีพประจักษ์พยานที่เห็น

²⁷ เข็มชัย ชูต่างค์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ, 2529), หน้า 189-190.

ตอน ก. เห็นชื่อของ ข. แต่จากการตรวจลายเซ็นที่เป็นปัญหากับตัวอย่างลายเซ็นของ ก. ผู้ชำนาญการพิเศษก็อาจทราบดีว่า เป็นลายมือของบุคคลคน ๆ เดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม พยานผู้ชำนาญการพิเศษเป็นเพียงพยานที่ศาลรับฟัง แต่ไม่จำเป็นต้องเชื่อเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ถือว่าศาลรับรู้ได้เองแล้ว เช่น กฎหมายไทย ภาษาไทย ฯลฯ ความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษนั้นก็รับฟังไม่ได้เลยทีเดียว ส่วนของเรื่องลายมือนั้นก็เช่นกัน ศาลทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะตรวจและวินิจฉัยเอาเองได้ว่า ลายมือในเอกสารเป็นลายมือจริงหรือไม่ หากจะต้องอาศัยความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษเสมอไป เพราะไม่มีกฎหมายบังคับให้จำต้องฟังความเห็นของผู้ชำนาญการเสมอไป มีคำพิพากษาฎีกา ที่ 1137/2462 ได้วินิจฉัยว่า คดีที่มีผู้ชำนาญการพิเศษสองคนมาเบิกความขัดกันนั้น ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจเลือกเชื่อความเห็นของผู้มีความรู้ความชำนาญมากกว่าได้ นอกจากนั้น ความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษ ถ้าความเห็นในทางคาดคะเนไม่ยืนยัน ศาลอาจถือว่า เลื่อนลอยและไม่รับฟังก็ได้ 28 สำหรับปัญหาว่า ประจักษ์พยานกับพยานผู้ชำนาญการพิเศษ พยานชนิดไหนจะมีน้ำหนักแก่คดีมากกว่านั้น ผู้เขียนเห็นว่า โดยปกติแล้ว ประจักษ์พยานมีน้ำหนักแก่คดีมากกว่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษ เพราะเหตุว่าประจักษ์พยานนั้นเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรงย่อมมีน้ำหนักดีกว่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษซึ่งไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรง แต่อาศัยความคิดเห็นของตนตามหลักวิชาที่เรียนรู้มาเท่านั้น ซึ่งอาจจะคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงสู่นักพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์นั้นมาด้วยตนเองไม่ได้ เช่น พยานผู้ชำนาญการพิเศษเบิกความว่า ลายมือในเอกสารไม่ตรงกับลายมือชื่ออันแท้จริงของจำเลย จึงเชื่อว่าไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย แต่โจทก์ก็มีพยานมาเบิกความว่า ได้เห็นจำเลยในขณะที่เซ็นชื่อลงนามเอกสาร ดังนั้น คำเบิกความของประจักษ์พยานจึงมีน้ำหนักมากกว่าพยานผู้ชำนาญการพิเศษ

แต่อย่างไรก็ตาม หากพยานผู้ชำนาญการพิเศษเบิกความและได้แสดงเหตุผล

28 โจสภ โภคิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศใน
เรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชม, 2501),
หน้า 210-211.

ประกอบความเห็นให้บุคคลธรรมดาเห็นได้โดยชัดแจ้งมิใช่สรุปผลเอาลอย ๆ เช่น การพิสูจน์เรื่องลายมือชื่อก็อาจแสดงโดยรูปถ่ายขยายประกอบคำอธิบายให้แจ่มแจ้ง ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษย่อมมีน้ำหนักแก่คดีมากกว่าประจักษ์พยานซึ่งอาจมีการชักซ้อมกันมา หรือประจักษ์พยานอาจเบิกความลาเอียง เนื่องจากมีอคติ หรืออาจเบิกความโดยหลงลืมหรือปราศจากเหตุผลก็ได้ จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า พยานชนิดใดที่จะมีน้ำหนักแก่คดีดีกว่ากันย่อมขึ้นอยู่กับรูปคดีและประเด็นที่พยานนั้นจะมาให้การเป็นพยานด้วย ไม่สามารถจะกำหนดหรือระบุแน่นอนได้ว่า พยานใดมีน้ำหนักดีกว่ากันต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

4.4.2 ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการปลอมเอกสารนับว่าเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารต้นฉบับและ เอกสารตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์ ซึ่งในเรื่องนี้อาจเกิดขึ้นได้จากกรณีเอกสารต้นฉบับ สูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายไปโดยการกระทำของผู้ต้องหา หรือบุคคลอื่นทั้งที่เจตนาและไม่เจตนาก็ตาม ทางการพิจารณาด้านฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 238 ทั้งนี้ เนื่องจากสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลสามารถที่จะให้ข้อความหรือความหมายในเอกสารแทนต้นฉบับเอกสารได้ แต่ในความคิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารนอกจากจะพิจารณาจากข้อความในเอกสารแล้วยังต้องดูรูปลักษณะของเอกสารด้วยว่า มีการทำขึ้นใหม่หรือมีร่องรอยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงปรากฏขึ้นหรือไม่ ต้นฉบับเอกสารที่เป็นเอกสารแท้จริงรวมถึงเอกสารฉบับปลอมที่มิใช่สำเนาภาพถ่าย จึงมีความจำเป็นที่จะใช้ในการตรวจพิสูจน์ของผู้ชำนาญการพิเศษเพื่อมีความเห็นต่อไป สำหรับเอกสารตัวอย่างที่จะใช้เปรียบเทียบซึ่งในการปลอมเอกสารที่พบมากประการหนึ่งก็คือ การปลอมลายมือเขียนและปลอมลายมือชื่อ ตัวอย่างเหล่านี้อาจหาได้จากลายมือและลายเซ็นที่ได้มาจากการเขียนไว้เดิมในการประกอบธุรกิจหรือการทำงานตามปกติหรืออาจได้จากการขอให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยานเขียนขึ้น ซึ่งการได้ลายมือและลายเซ็นในลักษณะหลังสัญลักษณ์แรกไม่ได้ จึงควรใช้เมื่อจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับตัวอย่างลายมือและลายเซ็นที่พบก็ คือ มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะ

าช้ตรวจเปรียบเทียบ และพนักงานสอบสวนที่รวบรวมพยานหลักฐานมักไม่ค่อยเอาใจใส่ที่จะหาตัวอย่างเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องอายุของเอกสารที่เป็นปัญหาเมื่อพิจารณาเทียบกับเวลาที่เขียนตัวอย่าง รวมทั้งอายุของผู้เขียนและสภาพร่างกายซึ่งอาจทำให้การตรวจพิสูจน์ของผู้ชำนาญการพิเศษมีความผิดพลาดได้ เช่น หากเขียนขณะเป็นเด็ก ความเจริญของร่างกายมีผลให้ความชำนาญการเขียนแตกต่างไป เอกสารที่เขียนโดยผู้ใหญ่จะมีลักษณะคงที่มากกว่า แม้จะตรวจเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่เขียนในเวลาทีเผลกันนานก็ไม่ทำให้ผลของการตรวจเปรียบเทียบเสียไป และในทางตรงกันข้ามถ้าอายุของผู้เขียนมาก สภาพร่างกายย่อมมีผลกระทบต่อหน้าที่มีความแตกต่างกันได้ง่าย ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คนเรามีการเปลี่ยนแปลงทางลายมือ อาจสรุปได้ คือ 29

- 1.อายุมาก
- 2.ความมีนเมา
- 3.ความเจ็บป่วย
- 4.ลักษณะและสภาพของการเขียน เช่น ยืนเขียน นั่งเขียน เขียนเมื่อร่างกายพิการ ป่วยเจ็บ เป็นต้น

ความครบถ้วนของรูปแบบการเขียนลายมือและลายเซ็นของบุคคลหนึ่ง ๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก ถ้าหากมีไม่ครบก็ทำให้ผู้ชำนาญการพิเศษลงความเห็นคลาดเคลื่อนไปได้เพราะบุคคลบางคนอาจมีหลายลายเซ็นไว้สำหรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ กันไป เช่น ลายมือรับจดหมายลงทะเล เขียนย่อมนจะแตกต่างกับลายเซ็นรับเงินเดือน หรือ ลายมือหวัดกับลายมือบรรจงก็ย่อมจะต่างกัน

การใช้อัตถุและเครื่องมือที่ใช้ในการเขียนหรือเซ็นเอกสารที่นำมาชนิดเดียวกันก็ทำให้การตรวจเปรียบเทียบลำบากมากยิ่งขึ้น และอาจทำให้ความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษคลาดเคลื่อนได้ สำหรับการหาตัวอย่างลายมือและลายเซ็นโดยผู้ที่บุคคลเขียนขึ้น

29 พ.ต.ต.พงศกรณ์ ชูเวช, การพิสูจน์หลักฐาน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2531), หน้า 83.

มานั้นอาจเกิดปัญหาได้ เนื่องจากผู้เขียนโดยเจตนาผู้ต้องหาหรือพยานที่ประสงค์ช่วยผู้กระทำผิดอาจเขียนหรือเซ็นหาที่ผิดเพี้ยนไปจากปกติ หรือต่างจากที่ปรากฏในเอกสารของกลางได้

4.4.3 ความผิดปลอมเอกสารมีทั้งที่อยู่ภายนอกศาลแขวงและศาลอาญาหรือศาลจังหวัดขึ้นอยู่กับชนิดของเอกสาร ในส่วนความผิดที่อยู่ภายนอกของศาลแขวงก็มีวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างออกไปจากศาลอาญาที่เห็นได้ชัดคือ การมัดฟ้องและการฟ้องด้วยวาจา ดังนั้น หากมีข้อกล่าวหาในคดีนั้นอยู่ในอำนาจศาลอาญาหรือศาลจังหวัดแต่ไม่สามารถนำคดีฟ้องยังศาลดังกล่าวได้ โดยต้องฟ้องข้อกล่าวหาอื่นที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากแก่ผู้ปฏิบัติได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นที่พบบ่อยได้แก่ กรณีความผิดหลายฐานได้กระทำโดยผู้กระทำผิดคนเดียวและเป็นความผิดเกี่ยวพันกันแล้ว โจทก์สามารถฟ้องคดีทุกเรื่องต่อศาลที่มีอำนาจชำระฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ความผิดข้อหาที่มีโทษต่ำกว่าและอยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ก็สามารถฟ้องรวมกันไปกับข้อหาที่มีอัตราโทษสูงกว่าในศาลจังหวัดหรือศาลอาญาได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมงและไม่ต้องมัดฟ้องภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมงด้วย ทั้งนี้โดยนัยบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24 มาใช้บังคับ และไม่ใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง ฯ มาตรา 3,4 บังคับด้วย เช่น

คำพิพากษาฎีกาประชุมใหญ่ ที่ 3042/2532 จำเลยถูกจับกุมกล่าวหาว่ากระทำผิดฐานปลอมเอกสารอันเป็นความผิดตาม บ.อาญา มาตรา 265 ,268 ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลจังหวัด (หรือศาลอาญา) กับข้อหาตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มาตรา 12,18,62 ซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ดังนี้ ความผิดทั้งสองข้อหานี้เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกัน และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดคนเดียวทั้งสองข้อหา โจทก์มีอำนาจฟ้องคดีทุกข้อหาต่อศาลที่มีอำนาจชำระในความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าได้คือฟ้องต่อศาลจังหวัดสงขลาได้ทั้งนี้ตาม บ.วิอาญา มาตรา 24 โดยไม่ต้องมีการมัดฟ้องฝากขังจำเลยในความผิดตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2497 มาตรา 3 และ 4 (ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 3584/2532 วินิจฉัย

ทานองเดียวกัน) 30

ปัญหาทางปฏิบัติสำหรับเรื่องนี้อาจเกิดขึ้นได้ เช่น พนักงานสอบสวนจับกุมผู้ต้องหาในข้อหาปลอมเอกสารที่อยู่ใต้อำนาจศาลแขวงและฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นบุคคลอื่น ซึ่งอยู่ใต้อำนาจศาลอาญาหรือศาลจังหวัด ต่อมา พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนมีความเห็นส่งฟ้องให้พนักงานอัยการพิจารณา เพื่อฟ้องต่อศาลในกรณีความผิดหลายฐานเกี่ยวพันกันนี้ แต่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องความผิดฐานฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นบุคคลอื่น พนักงานสอบสวนจึงส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องความผิดปลอมเอกสารต่อศาลแขวง เมื่อพ้นเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่จับกุมผู้ต้องหาครั้งแรกแล้ว ปัญหาจึงมีว่าพนักงานอัยการจะมีอำนาจฟ้องคดีดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การจับกุมผู้ต้องหาครั้งเดียวโดยแจ้งข้อหาหลายข้อพร้อมกันต้องถือว่า มีการจับกุมผู้ต้องหานั้นทุกข้อหาหรือทุกคดีแล้ว ซึ่งแตกต่างกับกรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในคดีอื่นหรือข้อหาอื่น หรือถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นอยู่แล้ว ในกรณีเช่นนี้ถือว่าไม่อาจมีการจับกุมตัวในข้อหาใหม่ได้อีก แต่สามารถแจ้งข้อหาได้ ดังนั้น ในกรณีแรกหากมีข้อหาที่อยู่ใต้อำนาจศาลแขวงก็จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง คือ ฟ้องหรือผิดฟ้องภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่จับกุมตัว เมื่อไม่ได้ดำเนินการดังกล่าวภายในกำหนด จึงไม่สามารถฟ้องได้เว้นแต่จะขออนุญาตฟ้องต่ออัยการสูงสุดเสียก่อน

ปัญหาอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงข้อหาจากคดีอาญาซึ่งอยู่ใต้อำนาจศาลอาญาหรือศาลจังหวัดมาเป็นคดีอาญาซึ่งอยู่ใต้อำนาจของศาลแขวง และมีการฟ้องคดีภายหลังจากพ้นกำหนดเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่มีการจับกุมผู้ต้องหา โดยมีได้มีการผิดฟ้องไว้ จึงเกิดปัญหาว่า พนักงานอัยการจะมีอำนาจฟ้องคดีนี้ต่อศาลแขวงได้หรือไม่ เช่น พนักงานสอบสวนจับกุมและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในข้อหาปลอมเอกสารสิทธิ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 265 ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ใต้อำนาจของศาลจังหวัดหรือศาลอาญาที่จะพิจารณาพิพากษาคดี หลังการสอบสวนเสร็จได้ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาซึ่ง

30 รัชย์ ตันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2534), หน้า 42.

พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องในข้อหาดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าเอกสารนั้นไม่
 ่าช่เอกสารสิทธิ แต่เป็นเอกสารธรรมดา และสั่งฟ้องในข้อหาปลอมเอกสารตามประมวล
 กฎหมายอาญา มาตรา 264 ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง พนักงานสอบสวน
 จึงแจ้งข้อหาปลอมเอกสารให้ผู้ต้องหาทราบ และพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาล
 แขวงในวันเดียวกันนั้นเอง ดังนี้ถือว่า จำเลยในคดีเพิ่งถูกจับกุมตัวในข้อหาในวัน
 นั้น เมื่อฟ้องไม่เกินเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่ถูกจับกุมในครั้งหลังนี้ พนักงานอัยการก็มี
 อำนาจฟ้องได้ไม่ต้องห้ามแต่อย่างใด แต่ถ้าฟ้องเกินเจ็ดสิบสองชั่วโมงนับแต่แจ้งข้อหา
 ามว่าโดยไม่ได้มีการฟ้องแล้ว จะต้องได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุดก่อน (เทียบเคียง
 กับคำพิพากษาฎีกาที่ 630/2515)

ปัญหาทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นผลจากการปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริง
 ซึ่งส่งผลต่อวิธีพิจารณาความอาญาโดยอาจทำให้ต้องเสียเวลากว่าที่จะฟ้องคดีได้ และใน
 บางครั้งต้องปล่อยให้ผู้ต้องหาพ้นจากการควบคุมไว้ก็มี ทำให้เกิดความยุ่งยากและลำบาก
 ในการติดตามตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาลต่อไป